

II. tečaj
1849.

V četertik 1. sušca.

9. list
I. polovice.

Sirota.

Mati ziblje, lepo poje,
Dete milo se smehljá, —
Se ne vé za reve svoje,
Ne za žalosti svetá. —

Mati vmerje, zlata mama —
Milo joče deklica,
Po širokim svetu sama
Se ozirá Milica.

Le za mamó serce bije,
Mamo iše le okó,
Mami le ljubezen klije,
Mamo usta kličejo.

Tje na grob ji venec dene
Z žlahtnih rožic, lep, cveteč,
Z vencam déklica povene —
Nju zdaj nič ne loči več.

Radoslav.

Slépec s plunko,

ali

nehvaležni sin.

(Konec.)

„Komaj je moj sin začel v mestu stanovati, komaj si je prijatle in 's svojo umnostjo imé zadobil; se je začel mene sramovati. Ni terpel, de bi ljudje vedili, de je sin pošteniga čevlarja. Za človeka visociga stanu je hotel štét biti. — Siromaštvo, v katero sim jez dobrovoljno iz ljubezni do njega padel, mu je bilo en vzrok več, mene zametovati. Zdaj je, nehvaležnik, kteriga sercé je vsaki dan od ošabnosti bolj terdo postajalo, samo mislil, kako bi mene od sebe spodil. † Žalost, v katero je mene njegovo ne-

hvaležno in nečloveško postopanje verglo, je dala nje-
mu priliko svoj namen doseči. — Ah, dobri gospod,
vi ne bote mogli verjéti, pa resnično je, tako resnič-
no, kot je resnična moja nesreča! Ta nevredni sin,
za kteriga srečo sim vse daroval, me je razglasil za
neumniga, in me dal nekimu terdoserčnimu zdravniku
na kmete. — Ta me je zaperl v tàmno, vlažno sobo,
tudi tépel, kader sim prevelike nesreče v obupu Boga
za osveto prosil, in me je pustil v smradu skoraj po-
giniti. Tukaj je počasi otamnila svetlost mojih očí. —
Pa nenadjama vmerje moj kervoločni varh. Med tém,
ko so se drugi z njim pečali, sim jez srečno utekel.
Še sim malo vidil, in bližne stvari razložil. Vse moje
blagó je bilo en cekín, kteriga sim bil davno za nar-
večji potrebo v oblačilo všil. Za ta cekín sim bil plun-
ko kupil. Deček pa, kteriga stariši so bili odmerli, se
mi je za vodja ponudil. Rad sim ga vzel, zakaj čez
ene dni se je oternila zadna luč mojih očí. Z njegóvo
pomočjo sim prišel sèm. Čez dan se skrivam, de me
moj sin ne opazi, in me zopet svobode ne oropa. Sa-
mo na noč se podstopim z svojo žalostno pesmijo mi-
lost srečnih ljudi zaprositi.“

Solzé so polile starčka, ko je to izgovoril. Sve-
tovavec je bil v sercu ganjen. Razdivjan nad nečlo-
večnostjo je prosil starčka, naj mu imé tako brez-
dušniga sina pové. Pa zastonj. „Nečem, odgovori star-
ček, hudó za hudó vračati, nečem mu sramóte in za-
ničvanja ljudi pripravljati. Res je, ni vredin mojiga
pomilovanja. Pa je moj sin. Še živi on v mojim ser-
cu, in na zadnjo uro ga hočem še blagosloviti.

Zlobovič je pobledil kot sveča, ko je starčka
slišal in spoznal. Celo društvo, katero je poprej starčka
pazljivo poslušalo, je spremembo njegoviga obraza
opazilo. Pa vsi so to milovanje mislili, in spošto-
vali so serce, katero se človeški nesreči tako rado od-
pre. — Pa to spoštovanje se je obernilo berž na za-
ničvanje, ko svetovavec reče: „Gospod Zlobovič!
tudi tega nesrečniga in slepiga starčka morate vi v
svoje varstvo vzeti.“ Naglo vstane starček in zavpije:
„Ah Bog! vsmili se mene, moj sin je tukaj.“

Kómaj je starček te beséde izgovoril, skoči Zlobovič kakor besen (nor) od mize, in reče: „Gorjé tebi, oče! ti si mojo srečo vbil.“ Zapustí družtvo in izbeží iz sobe. Vsi so se začudili. Starček pak je žaloval neprenehama: „Gorjé meni, jez sim padel, moj sin me je spoznal.“ — Z velikim trudem ga je kómaj vmiril svetovavec. „Oče, nesrečni oče! mu reče vredni mož, od tega hipa ste vi moj oče; jez bom vaš sin. Pri moji mizi bote vi jedli, z mojim vinam se okrepčevali. Jez vam hočem oči zatisniti, kader boste vmerli. In vi boste mene učili razžalenje odpustiti, in ljubiti jih, kateri nas sovražijo in preganjajo.“

Vsi v družtvu pričujoči só zdaj svoje pravično zaničevanje proti Zloboviču izrekli in djali, de se ne bodo nikoli več s takim človekam družili, ki je več zagrešil, kakor kdor koli bodi, ki na vešalah žalostno pogine. — Nehvaležnost sploh je že velika hudobija; nehvaležnost pa proti tako dobremu poštenimu očetu je strašán greh pred Bogam in ljudmi. — Zdaj premislite, reče drugi, s kako grenkostjo je on vedno čez nehvaležnost govoril! Kako po zvijaško je lagál kreposti, ki so njegovimu sercu nepoznane bile! In na dalje reče svetovavec: Vse te hudobije: nehvaležnost, terdoserčnost, goljufija in hlepenje po zvišenji so v njem porodile nečimerno in neredno častizelnost, s katero je oče sina, država pa eniga velikiga državljana zgubila. — O koliko nesreč je že iz tega izvira priteklo za cele rodovine! — iz tega izvira, pravim, iz kteriga hitri in vse podirajoči potok postane, ako se rano s potrebnimi nasipi ne vkrotí.

Zlobovič pa je občutil kmalo naslédke svojiga odkritja. Vsi so se ga ogibali, in občno zaničevanje je bilo zasluženó plačilo terdoserčniga dela. S svojim obnašanjem je on svétu zopet pokazal, de nar večí učenost in sprednost človeškemu družtvu ni za pravo korist, ako se z njima dobro in pošteno serce ne zedini.

Zlobovič je na zadnje iskal čast (službo), za katero je bil popolnóma pripraven. Pa namesto časti je dobil od kralja sledeči odgovor: Sin, kateri stariše

zametuje, ne bo tudi postáv spoštaval. — In tak človek, kateri bi bil zavoljo znanosti in posebnosti mogel vélike časti zadobiti, je bil povsod zametovan, kér je prvo dolžnost človeka oskrnil, namreč: otroško ljubezen in hvaležnost.

Od zemlje. (Zemlja se suče.)

Četerti pogovor.

Danes pripeljeta Tonček in Nežika tudi Bercétoviga Matevžka seboj. Boštjana pa ni v hiši. Grejo ga vsi trije na vert iskat. Najdejo ga. Ravno gosence trebi. Domači otroci odrezane mešičke pobirajo in jih na kup nosijo.

Tonček in Nežika. Danes je tudi Bercétov Matevžek z nama prišel.

Matevšek (se odkrije in se Boštjanu pokloni rekoč:) Tonček in Nežika sta mi pravila, kar ste jima od zemlje povedali. Pa mi je zlo dopadlo. Jez bi tudi rad hodil poslušat, če mi dovolite.

Boštjan (ga pogladi.) O le priidi. Prav rad bom vidil. Tode le malo poterpite, otroci! Nar prej moram to mešičevje sožgati. (Razcesne en mešiček.) Le pogledjte. Gorkota je gosencice že oživila. Vidite jih kakó notri ko červički mergolé? (Otroci se zlo šudijo.) Kmaló bi se bile iz mešičkov po drevji razlezele. Potlej bi jih bilo veliko težje pokončati. Zdaj pa bom kar tukaj na vertu zakuril in mešičevje sožgal. Ne ena ne bo ubežala. Ko bi jih pa po tleh pustil, bi se razlezele in spet na drevje prišle. (Zakuri.) Otroci mečejo mešičke na ogenj.) Otroci! — pravi Boštjan — vi imate boljše oči ko jez. Ali vidite na drevji še kakšin mešiček. Pokažite mi ga. (Še nekoliko jih vgladajo. Boštjan jih s škarijami odšipne.) Take škarije — pravi — so nar bolji za gosence trebiti. Le pogledjte, otroci! — šmic — pa je mešiček odšipen. Matevžek! ali tvoj oče že imajo take škarije?

Nežika. Naš jih že imajo.

Matevšek. Naš jih še nimajo.

B. Če ne, le reci jim, de jim jih jez posodim. Mešičke pa naj po vsaki ceni z drevja spravijo.

Matevšek. Koliko pa veljajo take škarije?

Nove se dobé za kakih 40, 50 krajcerjev. Kaj je to? Gosence desetkrat več škode storé. (Zdaj še drugo mešičevje sožgè. Ogenj s perstjo zakrije, de bi ga sapa ne raznesla. Vsi grejo v hišo. Se posedejo.)

Tonček. Če je zemlja krogla, kam še pa opira, de se nikoli ne zasuče ali zaverti?

B. Zemlja se sicer na nič ne opira; pa se vender vun in vun suče, desitudi mi tega ne čutimo. Zemlja visi pamreč v zraku, ravno takó ko solnce ali mesec, in se suče — premikuje. Ljudje, ki se še tega niso učili, mislijo, de zemlja stoji, solnce pa se premikuje. Tode je ravno narobe. Zemlja se premikuje, solnce stoji vedno na enim mestu. (Otroci se zavzamejo.)

Matevšek. Sej se vidi solnce izhajati in zahajati. Na eni strani se zjutraj pokaže. Na nasprotni strani se zvečer skrije. Ali se ne premakuje?

B. Vem, Matevšek! de si se že kedaj na vozu in v čolnu naglo peljal. Ali se ti ni zdelo, de drevesa, germovje in hiše ob cesti ali ob bregu nazaj beže, sploh, de se premikujejo?

Matevšek. Pač.

B. Pa vender se niso premikovalo drevesa, germovje in hiše, ampak voz in čoln in ti z vozom in čolnam vred dalje. — Ravno taka je tudi z zemljo in solncem. Nam se zdi, de se solnce premikuje; pa se zemlja z nami vred naglo suče.

Nežika. To je pa vender čudno. Ko bi se zemlja sukala, bi mogli mi z nje popádati in se vbiti.

B. Zares de. Ferčali bi ko blato od kolesa in se čudno po zraku lovili. Ali neskončno modri Bog je dal zemlji nekako čudno moč, ki nas náse vleče, in nam ne da odpasti, desiravno tega ne čutimo. In ravno zato imenujejo učeni to moč násevlečno moč. (Boštjanu se kihne.)

Otroci. Bog pomagaj!

B. Zahvalim, zahvalim.

(Mati zdaj Maticka in Barbiko po vodo pošljejo. Boštjan pravi: Bomo pa drugo pot nadalje. Otroci se mu priporočé ip, gredo domú.)

Očetovska ljubezen.

V vasi „Olberndorf“, dvé uri od Dunaja, začne léta 1813 mesca rožnika velik ôginj razsajati. Kmaló je iz petih hiš strašín plamen švigal. V eni tih hiš je bilo čvetero otrók ostalo. Pred, ko more óče do njih priti, je že vsa stréha v plamenu, kateri se naglo razširja. Skoz plamen skoči oče, katerimu je očetovska ljubezin moč in serčnost dala, naglo v stanico, kjer so vbogi otročiči. Troje taistih z naj večí nevarnostjo življenja iznese. In zopet skoči noter, de bi tudi četertiga sina rešil. Ta pa je bil od straha v klet (kelder) zbéžal. Z neizrečenim prizadevanjem pride do njega. Oba hitita nazaj. Ali joj! — tramovi in hlodje se s strašnim pókanjem podró, in ne moreta dalje. Od hude soparice in gostiga dima zadušena padeta na tla. Po pogašenim ôgnji so ju mertva in vsa osmodena v kleti našli.

Ali zamorejo kdaj otróci svojim starišem ljubezin in skernost poverniti? Ljubezin starišev do otrók je takó velika, de oni celo svoje drago življenje radi za-nje dajo. Torej ljubite svoje stariše priserčno in nikdar jih ne žalite.

B. Dv —

Kako se dajo gosence končati?

(Konec.)

- 4) Pobeli vse odrašene drevesa z apnam, ktero bo vsó gosenčno zalego po deblu na enkrat končalo, in metulje odvernilo, de v apneno drevo nikoli ne bodo zalege delali.
- 5) Je dobro, če v jeseni okoli dreves zemljo okapaš. Tako bo tistih gosenc zalega večidel končana, ktere se v zemlji godé,
- 6) Boš veliko škodljivih metuljev končal, če tiste drevesa, ktere so poleti gosence čisto objedle, v jeseni od sv. Lukeža do sv. Andreja s popirjem prevežeš, in tisti popir s tičjim limam večkrat namažeš. Pa gole kože drevesa nikoli ne pomaži, to bi drevju škod-

valo. Tudi s predivam, dokler je suho vreme, je dobro, deblo rahlo oviti, de se metulji noter zapletejo in v drevo ne morejo.

- 7) Tudi bo gosenc manj, če metulje loviš in pokončaš, kakor moreš. Zvečer jih najdeš po vertnih cvetlicah, in jih lahko pomoriš. Ponočnih metuljev pa lahko poloviš, če po noči v lešarbi luč postaviš, in okoli luči limance ali kake mastne mreže nastaviš, de se s perutnicami primejo.
- 8) Nobena reč pa gosenc bolj ne zmanjša in ne pokonča, kakor nektare ptice, ktere so že od Boga v to namenjene. Ti pridni varhi sadnih vertov so: Vélíka in mala sníca, mnišček, plezovec, berkljes, detal, pogorelček, tašca, penca, in več tacih tičkov, kteri od červov živé in drevesa gosénc trebijo. Zato v tistih vertih, kteri so blizo hoste, kjer je dosti takih tičev, gosence nikoli drevju veliko ne škodvajo. Tam pa, kamor taki tiči ne dojdejo, gosence cele verte končajo. Ní tedaj prav take tičke, kteri so naši veliki dobrotniki, loviti in jih moriti. Še le pervaditi jih moramo v verte, de nam bodo bolj drevje gosence očistili. Hvaliti moramo Boga, ker je nam take pridne živalice vstvaril, brez kterih bi se gosence takó pomnožile, de bi mi pač malo sadja okusili, kar bi ga gosencam ostalo.

Blagi brat.

V Ljubljani živi od vsih domoljubov spoštovan gospod. Ta gošpod ima brata, ki je gospodar na kmetih. Vse-skozi ga je priganjal, de naj se pri pogorelskim druž-tvu zavaruje. „Le nekaj krajcarčkov plačáš na léto“ — ga prigovarja — „in vse ti bo povernjeno, če pogoriš.“ Brat pa se izgovarja: Saj še pri nas ni nikoli pogorelo. Pokaj bom zastonj plačeval? — „Ali kar se v sto letih ne primeri, se v enim trenutji. Dobro premisli.“ — Pa vse zastonj. Vse besede dobriga brata so bob v steno.

Ne dolgo potem samoglavnimu bratu hiša žgorí. Ves

klavern in zgrévan pride k Ljubljancu. Ne more se prekesati, de ni blagovoljniga brata vbogal. Prosi ga za božjo voljo za pomoč. Ljubljancan ga narprej prijazno okrega. Potlej mu nekoliko obljubi. Pogorelec odide. — Ljubljancan pa je bil svojiga ljubiga, tode termastiga brata natihama sam zavarval. Gre k opravniku pogorelskiga društva. Ta je s persežnimi možmi škodo preccnil. Cez 14 dni pride nesrečni brat v Ljubljano. Ljubljancan mu podá 1000 goldinarjev, ki jih je bil od pogorelskiga društva iz Gradca dobil. Pové zdaj bratu vse natanjko. — Kakó de je tega skerb in ljubezen njegoviga brata ganila, si vsak lahko misli. Manjkalo mu je beséd hvaležnosti. Zdaj pa z denarjem, ki ga je blagi brat od pogorelskiga društva dobil, že novo hišo zida. Torej pristavim: Dragi mladenči in deklice! kader bote vi gospodarji in gospodine, naj bo vaša prva skerb, pohišva pri pogorelski družbi zavarvati. Za vsakih 10, 17 ali k večjim 20 krajcerjev letniga plačila bote dobili po ognji, ki nas ga Bog obvari, 100 goldinarjev. Ko bi pa vsi gospodarji pristopili, bi bilo na leto od sto goldinarjev komaj po groši plačevati. Vam, kmetiški mladenči! še posebej rečem: Vi ne bote toliko davkov imeli, kot so jih imeli vaši stariši. Bote tedaj veliko laglje k imenovanimu društvu pristopili. Nadjam se, de ne bo nobeden tako samoglav, kot je bil rečeni brat Ljubljanskiga gospoda, de ga nesreča ne prehití. Potlej je prepozno. H koncu še berite, kaj de se je v nedelo teden v Kokrici in Rupi zgodilo. — V obeh vaséh je bil strašan ogenj. Sedem ljudi in skoraj vse suho in sirovo je zgorelo. Samo trije so bili zavarvani. Tem se bo škoda povernila. Drugi pa bojo mogli po beraško v bogajme prositi. Zapámetite si to!

J. Navratil.

Nenavadnē besede v tem listu.

(Nenavadne besede sleherniga lista homo prihodnje vsako pot na koncu razložili. — Besede s križčikam niso domače korenine.)

Blag ali dobriega serca (edel).

Blagosloviti ali † žegnati.

Deržava (Staat) se pravi 'z eno besedo vsim deželam pod enim vladarjem.

Deržavljan (Staatsbürger) se imenuje vsak v deržavi rojeni človek.

Rano ali zgodaj.

Vešala, vistice ali † galge.

Rozalija Eger, založnica. *J. Navratil*, vrednik.